

Skärgårdsbladet

nr 1 maj 2024

Nyhetsbrev från Skärgårdsgruppen inom Stockholms läns hembygdsförbund

Skärgårdsgruppen ansvarar i hembygdsförbundet för kulturfrågor som gäller skärgården. Medlemmarna representerar olika intresseinriktningar och utgör därför en bred kunskapsbank. För att vara uppdaterad i skärgårdsfrågorna besöker gruppen kulturellt intressanta platser i kustområdet. Självklart står hembygdsföreningarna med sina olika aktiviteter i fokus. En viktig uppgift blir att samla in och förmedla kunskaper och information som föreningarna kan dra nytta av i den egna verksamheten.

Skärgårdsgruppen skrev den 26 januari 2024 ett remissvar till Naturvårdsverkets förslag till Nämndöskärgårdens nationalpark Ärendenummer NV-02554-18, av Anders Unosson

Naturvårdsverket har skickat ut förslag till inrättande och bildande av Nämndöskärgårdens nationalpark, med remisstid till och med 1 mars 2024. Till förslaget bifogas kartor med inritade gränser för nationalparkens utbredning öster om Nämndö i Värmdö skärgård. Förslaget är att nationalparken skall invigas under år 2025.

Hembygdsförbundet i Stockholms län anser att det är mycket bra att det äntligen blir en nationalpark i Stockholms skärgård utöver Ängsö nationalpark från 1909. Frågan om att bilda nationalpark runt Bullerö och Långviksskär har pågått under många år. Redan under 60-talet fördes de första diskussionerna om att bilda nationalpark efter att staten köpt Bullerö från Kreuger. Sedan har frågan stötts och blötts under åren som gått fram till 2008 då den togs med i Naturvårdsverkets långsiktiga nationalparksplan.

Under åren har omfattningen av nationalparken varierat. Som huvudområde har, såvitt vi känner till, alltid Bullerö skärgård funnits som en central del. Långviksskär har också funnits med liksom Biskopsö skärgård.

Nu har vi ett förslag som innehåller Bullerö och Långviksskärs skärgårdar och ett betydligt större vattenområde österut, ända nära Almagrundet i nordost. Vissa undantag görs i förslaget om delar av befintliga naturreservat samt delar av bybildningen på Långviksskär.

Det finns i förslaget hur besöksverksamhet bör/kan utvecklas och hur det avses underlätta för besökare. Text beskriver de tre olika zonerna med hur mycket som skall

anpassas för besökare, från inget till relativt mycket anpassning för besökarna. Inget finns dock utvecklat om hur kulturarvet i de tre områdena skall beaktas och bevaras.

Det är naturligtvis en god sak att underlätta för besökarna. Men att skydda och bevara kulturarvet i såväl Bullerö som Långviksskär är också avgörande för vilken upplevelse av nationalparken som besökare nu och i framtiden kommer att få.

Hembygdsförbundet tillstyrker att det bildas en nationalpark i området. Vi uppskattar mycket att byggnaderna och byn på Bullerö ingår, vilket ger ett stärkt skydd för att de skall bevaras för kommande generationer. Vi anser att mer av bebyggelsen i byn på Långviksskär också bör ingå i nationalparken. Där finns också mycket kultur, historia och berättelser om "hur det faktiskt var förr". *Frans på Långviksskär*, boken som skrevs om Frans av Maj Britt Eriksson med fisket, båtbyggeri, jakt och jordbruk, helt enkelt berättelser om hur, man vårdade marken, då utan att man kallade det för kulturvård etc. Hur man nyttjade mark och vatten med sina kunskaper för sin överlevnad.

Vi saknar, för att kunna se helhetsbilden, såväl förvaltningsplan som skötselplan för nationalparken. Bara för att nämna ett exempel så anges i förslaget att trädfällning ej skall få förekomma.

Idag är stora delar av Stockholms skärgård tämligen skogsklädd och bevuxen. Så var det ingalunda "förr" i tiden. De flesta öar, kobbar och skär var tämligen kala, fanns enstaka buskliknande växtlighet. På äldre bilder av såväl Bullerö som Långviksskär framgår att det inte fanns många träd eller skogbevuxning. I Skötselplanen bör därför tydligt framgå att, och hur det gamla kulturlandskapet skall återskapas och bevaras.

Inom nationalparken finns några torp, som i tidigare tid, varit småjordbruk med djurhållning och odling för framförallt självhushåll. Dessa torp med kringliggande ängar, åkrar och hagar bör bevaras och nyttjas i kulturvårdande syfte. En stor del av den gamla hag- och betesmarkerna är tyvärr igenväxta i dag. Bästa sättet att ta hand om dessa marker är genom djurhållning. Vi anser därför att djurhållning inom nationalparken bör finnas med i planen.

Här saknar vi skötsel- och förvaltningsplan för att kunna ta ställning till hur ett så här fantastiskt historiskt naturområde skall omhändertas och utvecklas för att uppfylla kriterierna om kultur och naturvård. Skötsel- och förvaltningsplan ska vara långsiktiga och ansvaret för finansiering av åtgärder som ingår i planen måste vara tydliga och hållbara över tid.

Vi är också varse att det finns frågetecken kring exakta gränsdragningar mellan fastigheter i nationalparkens omedelbara närhet och nationalparken. I fastigheter utanför angivna området för nationalpark finns också, vad vi erfarit, inskrivna rättigheter för fiske och jakt. Hur kommer sådana frågor att lösas?

Vi saknar också beskrivningar av påverkanskonsekvens för t ex Nämndö och dess befolkning, som ju är utanför, men väldigt nära och många gånger "på vägen" till eller från nationalparken.

Stockholms läns hembygdsförbund hoppas att de frågor vi har angett i detta remissvar blir lösta på ett för inblandade parter bra sätt. Till fromma för besökare och närboende

kommer tillblivelsen av Nämöskärgårdens nationalpark bli en fantastisk present till kommande generationer.

Det är också viktigt att hembygdsförbundet och andra viktiga aktörer får information om utveckling av såväl kultur- som naturvårdande insatser.

Syftet får inte enbart, eller till övervägande del vara att främja besöksverksamhet. Därför är konsekvensanalys av planerade åtgärder av största vikt för att nationalparken även i framtiden ska behålla sin karaktär och att målen och syftet med att bilda nationalparken uppnås.

Jubileumsrodden 2024, Grisslehamn - Eckerö.

Av Gunilla Hall, Skärgårdsgruppen

Lördagen 15 juni arrangeras den 50:e Postrodden med start från Grisslehamn. Arrangemanget startar med en ceremoni kl. 9.00 där postsäckar överlämnas till roddarna, som tar dem med sig i båten över till Eckerö. Starten sker kl. 10 svensk tid och målgång blir ca kl. 15 vid Postbryggan i Storby, Eckerö. I år ryktas det att det blir många båtar till start, kanske 40 stycken. Tävlingen arrangeras av Eckerö Hembygdsförening och Roslagens Sjöfartsminnesförening i samverkan. En postrotekommitté samordnar de båda föreningarnas verksamhet med postrodden.

Postrodden är en årligen återkommande tävling till minne av Vaddö- och Eckeröböndernas månghundraåriga skyldighet att föra post och passagerare över Ålands hav. Tävlingens syfte nu, är att värna om allmogebåtskulturen och att befrämja sportsmananda och sjövätt.

Att ro men även segla en allmogebåt över Ålands hav i ett väder som kan ändra sig under seglatsen, från stiltje till hårda vindar är en fantastisk upplevelse. Det är även en

fin upplevelse att se båtarna segla i väg från Grisslehamn, antingen från land eller på Eckerölinjens däck. Åker man med Eckerölinjen hinner man se starten och sen följa båtarna ute på havet. Vid både start- och målgång är det full aktivitet i hamnen med marknad, båt- och klädbedömning och roddarna som rustar båtarna för fullt. Väl värt ett besök!

Postrotekommittén tilldelades årets Kulturpris av Stockholms läns hembygdsförbund vid årsmötet i april. Postrotekommittén fick priset för sitt arbete med Postrodden och att de värnar om allmogebåtskulturen och dess historia. Diplomet utformat av Lotta Kühlhorn.

Öarnas Dag

är ett nytt initiativ från Blidö sockens hembygdsförening

Av Lars Jacobsson. Skärgårdsgruppen

Öarnas dag vill samla representanter från de större öarna till en gemensam marknadsföring av vad Blidöbygden kan erbjuda. Evenemanget äger rum lördagen den 15 juni kl. 11.00 - 16.00. Föreningar och personer från öarna Blidö, Yxlan, Furusund, Svartlöga, Rödlöga, Norröra, Söderöra och Gräskö kommer då att i varsitt tält berätta om alla aktiviteter som kommer att finnas under sommaren. Marknadsföringen kommer att göras bred och förhoppningen är att Öarnas Dag ska bidra till satsningen på Kulturarvet som besöksmål. Bilden visar då hembygdsföreningen förra året firade Konst på Blidö. Foto Bengt Eller, Blidö

Havets Minne

Ett projekt som leds av föreningen M/S SUUKKO II i Finland och som vill erbjuda oss att genomföra något liknande i Stockholms skärgård under sommaren 2025. Föreningen äger ett skepp med vilket de under de senaste två somrarna har seglat runt i Finlands kustregion och samlat berättelser och historier om Östersjön. Berättelser kommer från personer som har varit sjömän, fiskare, lotsar, skärgårdsbor m.m. och deras fruar, sådana berättelser som inte är skrivna i böcker. I skeppets gamla lastrum spelar de sedan upp de insamlade berättelserna i en musikteaterföreställning under en timme på orten. Dessa berättelser samlas sedan in och levereras de till Sjöhistoriska Museum i Finland. Skeppet behöver ligga vid en brygga under föreställningen och gärna annars också. Skeppets mått är 27 m långt, 5,6 m bred och 2 m djupt.

Är någon hembygdsförening intresserad av något liknande i Stockholms skärgård så ta kontakt med Anitra Penttinen på mail: motorship.suukko@gmail.com

På Gång på Björkö-Arholma sommaren 2024

av Anders Djerf, Skärgårdsgrupp

Björkö-Arholma hembygdsförening (BAH)

Ateljérundan på Björkö

genomförs 2024 den 19 – 21 juli för 16:e året i rad!

Lokala konstnärer och hantverkare runt om på ön, några med inbjudna gäster, öppnar sina hem och särskilda ateljéer, några i samlingsutställningar, det kan bli nära 40 deltagare. Det innebär ett stort men kärt arbete för Hembygdsföreningen som arrangör, med många aktiva kreatörer och många besökare. Tydlig vägvisning med orange skyltar är en god hjälp att hitta rätt på den ganska stora ön. Deltagarna presenteras både digitalt och med informativ karta under egen flik på hemsidan bjorkoarholma.se och i tryckt folder, som kommer att efter midsommar kunna hämtas på flera ställen.

”Björköhänget”

återkommer, 29 juli – 2 augusti – en hel vecka fylld med olika aktiviteter för barn och ungdomar på och intill Hembygdsgården.

Öns Jordkällare

Björkö-Arholma Hembygdsförening har fått en startplåt från Roslagens Sparbanks stiftelser för att kulturhistoriskt korrekt renovera den stora jordkällaren vid Hembygdsgården, och i samband med detta även inlett en inventering av övriga jordkällare på ön. Detta blir ”årets projekt”. Dessutom har Hembygdsgårdens entré kunnat tillgänglighets anpassas.

Björkö-Arholma Sjömannaförening (BAS)

Sjömannaföreningens museum i Simpnäs drivs av Björkö's andra hembygdsförening BAS. Här berättas bl. a om Björkö's storhetstid under segelsjöfartens era särskilt under 1800-talet. Björkö tillhörde då Vätö socken, vilket då stod i aktern på många segelfartyg. Under sommaren 2024 har museet i Simpnäs öppet 29 juni - 19 aug lördag och söndag kl. 12-15. Bemannas ideellt av BAS medlemmar.

Ett kort kalendarium över besöksvärda platser i skärgården.

Gå in på respektive förenings hemsidor så får ni aktuell information om öppethållande och rekommendationer för besöken. Nedanstående är endast ett axplock av allt som finns.

Postrodden mellan Grisslehamn – Eckerö på Åland samt Beckbyxans dag på Väddö

Postrodden över Ålands hav i år går med start den 15 juni kl. 10.00 från Grisslehamn. Se ovanstående artikel om Postrodden.

Museet i Älmsta håller öppet dagligen i juni – augusti kl. 10.00 – 16.00. Beckbyxans dag firas den 21 juli på Kaplansbacken mellan 10.00 – 16.00. Se mer aktuell information på hemsidan <http://www.sjofartsmuseet.se>.

Roland Svensson Museum på Möja

Museet på Möja håller öppet för utställningar från 22 juni till 11 augusti. Kl. 12-15.

Akvarellkurser finns i juni och i augusti. Roland Svensson var en älskad skärgårdsmålare redan under sin livstid och hade sitt sommarnöje på Tornö, en ö strax intill Möja. För mer information se www.rolandsvenssonsallskapet.se

Utö gruvmuseum öppet dagligen mellan 24 juni – 25 augusti kl. 13-16

Utö Gruv- och Hembygdsmuseum är öppet varje dag och här finns mycket information om den mångåriga driften av Sveriges äldsta gruvor. För mer information se www.hembygd.se/uto

Segla med sandkilen Helmi i sommar.

Sandkilen Helmi genomgår en omfattande renovering och det är osannolikt att det blir seglingar i sommar. Se hemsida <http://www.helmi.se/seglingsprogram/>

Båtsmanstorpet och Silversmedens hus på Blidö

Blidö Sockens Hembygdsförening har aktiviteter vid båtsmanstorpet i Oxhalsö och Silversmedens hus och Bagarstugan från den 6 juni. Ett nytt museum invigs den 6 juni vid hembygdsgården. För mer information se hemsida www.hembygd.se/blido

Torö Hembygdsförenings

Årets hembyggsdag firas som vanligt en lördag i juli och föreningen visar en utställning om alla affärer som funnits på öarna. Kaffe och hembakt. På Landsort visas en liten skärmutställning som heter "Kvinnornas Landsort". För mer information se www.hembygd.se/toro

Skärgårdsgruppen

Gabriele Prenzlau-Enander, ordf.